

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

БЕСКРОМНА АННА МИКОЛАЇВНА

УДК 821.111-1.09(73)''196''=111

**ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОМІЧНОГО У РОМАНІ ГРЕМА ГРІНА
«TRAVELS WITH MY AUNT»**

035- Філологія
035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Автореферат
магістерської роботи на здобуття
ступеня магістра філології

Миколаїв – 2019

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Науковий керівник: Доктор філологічних наук, професор
МІХІЛЬОВ Олександр Дмитрович

Захист відбудеться 26 червня 2019 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дослідження питань комічного було і залишається актуальною проблемою естетики, літературознавства, лінгвістики та лінгвостилістики. Досить актуальним є аналіз та системна презентація засобів гумору, іронії і сатири в англomовних романах, а особливо у романах Грема Гріна, які під таким кутом зору ще не були предметом спеціального дослідження. На цю тему написано багато робіт, але всі вони обходять комічне у романі «Travels with my aunt».

Мовні засоби репрезентації комічного, а саме гумору, іронії та сатири у структурі художніх творів привертали увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема таких, як Ю. Борев, Т. Буйницька, С. Голубков, Б. Дземідок, С. Іваненко, А. Макарян, О. Міхільов, Г. Почепцов, О. Титаренко, А. Щербина, Е. Нокс (Е. Кнох), П.К. Елкін (P.K. Elkin) та ін. Проте ряд питань залишається недостатньо дослідженим, висновки – суперечливими; вимагають подальшого аналізу та теоретичного осмислення. Нечіткість у розмежуванні основних понять надалі веде до суперечностей їх інтерпретації в художньому творі, визначенні й аналізі термінологічного інвентаря, їх актуалізації, визначенні авторської прагматики літературних творів і шляхів її досягнення. Ці питання досліджуються в представленій дипломній роботі, присвяченій вивченню теоретичних аспектів проблеми, вербальної презентації та когнітивного потенціалу засобів гумору, іронії і сатири в англomовній художній літературі.

Актуальність теми полягає передусім у необхідності подальшого дослідження значущості категорій гумору, іронії та сатири в художній літературі, зокрема у системному, комплексному вивченні мовних засобів реалізації цих категорій в романі Грема Гріна «Travels with my aunt», що сприятиме всебічній інтерпретації англomовних художніх творів з комічним навалом.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є аналіз категорії комічного з позицій текстолінгвістики, когнітивної лінгвістики та прагматилістики. Це також вивчення і системне висвітлення сучасного стану мовностилістичних засобів реалізації гумору, іронії і сатири в романі «Travels with my aunt», для їх належного розуміння і адекватних художньо-естетичних оцінок.

Аналіз стану проблеми, виконаний в рамках дослідження, показав, що для досягнення мети необхідне розв'язання наступних **завдань**.

1. Узагальнення теоретичних концепцій із зазначеної проблеми.
2. Визначення сутності комічного і його категорій гумору, іронії, сатири.

3. Термінологізація понять, пов'язаних із досліджуваною проблемою.
4. Здійснення системного лінгвостилістичного аналізу функціонування мовних засобів гумору, іронії та сатири в романі Грема Гріна «Travels with my aunt».

Об'єктом дослідження є категорії гумору, іронії і сатири в художньому творі на рівні його дискурсної організації, мовної структури, прагматики.

Предметом дослідження є мовні особливості функціонування лексичних та синтаксичних структур як засобів реалізації категорій гумору, іронії і сатири.

Методи дослідження. У роботі використано комплексну методiku дослідження, зокрема описовий, метод пильного читання, культурно-історичний, біографічний, наратологічний.

Матеріалом дослідження є роман Грема Гріна «Travels with my aunt».

Практична цінність дипломної роботи полягає у тому, що подані в ній результати дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні проблем лінгвістики тексту, лінгвостилістики та дискурсу гумору, іронії і сатири в американській літературі, в літературах інших країн, а також при викладанні курсів лексикології і стилістики англійської мови, в процесі аналізу мови і стилю сучасної літератури.

Наукова цінність роботи полягає в тому, що роман Грема Гріна «Travels with my aunt» вперше в українському науковому просторі системно досліджується з точки зору функціонування в ньому форм і засобів комічного.

Структура роботи. Дана дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи складає 85 сторінок, з них 78 основного тексту. Список використаних джерел нараховує 73 позиції, з них 7 іншомовних.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **Вступі** дається загальна характеристика роботи, обґрунтовується актуальність і наукова новизна обраної теми, аналізується стан її розробки, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, його теоретико-методологічні засади, вказується практична цінність дослідження, містяться відомості про структуру, зміст й обсяг магістерської роботи.

Перший розділ роботи «Рецепція романів Грема Гріна та теоретико-методологічні засади дослідження» містить три підрозділи. У *підрозділі 1.1.*

«Сучасний стан наукового осмислення комічного» було проведено аналіз теоретичних праць з комічного, від Античності до сьогодення. Від Аристотеля до сучасних українських та європейських дослідників.

У підрозділі 1.2. «Ситуаційно-інтенційні варіанти використання гумору» виділено категорії гумору, які визначили американські психологи Д. Лонг та А. Гресер і розробили класифікацію різновидів гумору, які виникають у повсякденних розмовах. Визначено, як розрізняють різні категорії гумору Борев, Зись, Фрейд та інші.

У підрозділі 1.3. «Романи Грема Гріна у зарубіжній та вітчизняній критиці» розглядається ставлення європейських, українських та російських дослідників до романів письменника. Проаналізовано наукові роботи Кальницької, Філюшкіної, Казанової, Заліте, які досліджували творчість різних періодів життя Грема Гріна. Він є визнаним майстром комічного роману, і й досі має вплив на літературний процес.

Другий розділ – «Засоби вираження комічного» – складається з двох підрозділів. **Підрозділ 2.1. «Засоби вираження комічного на рівні персонажу»** містить теоретичні відомості про функціонування комічного на рівні персонажу, які саме характеристики роблять героя комічним. Охарактеризовано мовний паспорт персонажу, як він впливає на комічність образу. Зазначено, як саме зовнішні особливості героя, а саме його, одяг, риси його поведінки, поза, жести та інше створюють комічність.

У підрозділі 2.2. «Мовні засоби вираження комічного та їх класифікація, ситуаційний комізм» магістрант розглядає стилістичний аспект художнього тексту, які саме художні засоби допомагають створювати комічний ефект оповіді. Як використання епітетів, метафор та порівнянь слугують автору у написанні смішного тексту. Також розглянено поняття ситуаційного комізму, завдяки чому він створюється і як функціонує на рівні тексту.

Третій розділ – «Засоби вираження комічного у романі Грема Гріна “Travels with my aunt”» складається з двох підрозділів. У **Підрозділі 3.1 «Комічні персонажі та комічні ситуації»** розглядається система персонажів роману Грема Гріна «Travels with my aunt», у якому магістрант розподіляє всіх персонажів роману на три групи: головні, другорядні та персонажі, які допомагають створити фон історії. До першої групи віднесені Генрі Пулінг, чоловік, молодшого пенсійного віку, який на початку роману хоронить маму; та міс Августу Бертрам, сімдесяти-чотирирічна жінка, тітка Генрі, з якою він вперше знайомиться саме на похороні мами, яка була старшою сестрою Августу. До другорядних героїв відносяться Захарі Вордсворт, кремезний негр середнього віку, який проживає з Августою і виконує її прохання та забаганки; містер Вісконті, кохання усього життя Августу Бертрам, на пошуки якого

Августа відправляється разом з Генрі. До третьої групи персонажів магістрант відносить маму Генрі, Анжеліку Пулінг, батька Генрі, Річарда Пулінга, міс Патерсон, яка виявилася коханкою батька, Хетті – подругу молодих років Августи, містера Каррена, з яким Августи керувала собачою церквою, містера та міс Кін, клієнта Генрі з його дочкою, до якої Генрі має ніжні почуття, Люсінду О’Тул, вісімнадцятирічну дівчину, з якою тітка з небожем їхали в одному купе до Стамбула, та містера Джеймса О’Тула, який виявився батьком Люсінди, з ним Генрі познайомився на поромі до Панами. Всі ці герої по-своєму комічні і по-різному впливають на хід подій роману.

Підрозділ 3.2 «Ситуаційний комізм та мовні засоби вираження комічного» розглядає роман «Travels with my aunt» з точки зору функціонування у ньому мовних засобів, які допомагають створити гумористичну манеру розповіді. Наявність у романі комічних героїв обумовлює появу комічних ситуацій. Саме у даному підрозділі розглядається ситуативний комізм роману.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі запропоновано теоретичне узагальнення відомостей про категорію комічного, та осмислено роман видатного майстра комічного роману Грема Гріна «Travels with my aunt»

Ми дійшли до висновку що розвиток категорії комічного взяв свій початок ще за часів Античності, перші спроби сформулювати теорію комічного були зроблені ще Аристотелем. Дослідження комічного продовжувалося і пізніше, і до сьогодні ця літературна категорія продовжує цікавити як дослідників, так і письменників, які намагаються увійти в історію як майстри смішної літератури.

Комізм і сміх не є чимось абстрактним. Оскільки сміється людина, проблему комізму неможливо вивчати поза психологією сміху і сприйняття комічного. Тож, у даному розділі також було досліджено психологічні передумови творення гумору, який поділяється та чотири компоненти: соціальний контекст, когнітивно прийнятний процес, емоційний аспект та сміх, який є завжди особистою реакцією людини і не завжди суспільною. Ми визначили основні психологічні функції гумору, що включають когнітивну-соціальну функцію емоції радості, соціально-комунікативну функцію, фасилітаційно-адаптаційну функцію, спрямовану на полегшення негараздів та подолання стресу.

Грем Грін є визнаним майстром розважальної прози, який високо оцінений англомовними читачами та дослідниками, але на жаль не є достатньо відомим для українського споживача та наукової спільноти. В українському перекладі можна знайти лише кілька романів з досить багатої бібліографії письменника.

АНОТАЦІЯ

Бескромна А. М. Засоби вираження комічного у романі Грема Гріна «Travels with my aunt» – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття ступеня магістра філології за спеціальністю 035-Філологія 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно) - англійська. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

Ця робота є першим систематичним дослідженням роману Грема Гріна «Travels with aunt». Його роботи надали важливий вплив на європейську літературу в двадцятому столітті, і він добре відомий в англійськомовних країнах, але вони не досліджуються в українській науковій сфері.

Роман «Travels with my aunt» ніколи не досліджувався в Україні відповідно до рівня функціонування в ньому комічного. Дослідження даного предмета призвело до висновку, що в романі існує три рівні функціонування комічного: на рівні персонажа, комічної ситуації і мовних засобів вираження комічного. Всі вони взаємопов'язані в романі Грема Гріна «Travels with my aunt».

У цій роботі ми структурували теоретичний матеріал по темі, знання про комічному від Стародавньої Греції до сучасних європейських досліджень. Ми проаналізували роман, в пошуках в ньому комічного і аналізуючи кожен особливості окремо.

Ключові слова: комічне, Грем Грін, роман, засоби комічного, комічна ситуація, комічний персонаж.

АННОТАЦИЯ

Бескромная А. Н. Средства выражения комического в романе Грэма Грина «Travels with my Aunt» – На правах рукописи.

Магистерская работа на соискание степени магистра филологии по специальности 035-Филология 035.04 Германские языки и литературы (перевод включительно) – английский. – Черноморский национальный университет имени Петра Могилы, Николаев, 2019.

Эта работа является первым систематическим исследованием романа Грэма Грина «Travels with aunt». Его работы оказали важное влияние на европейскую литературу в двадцатом веке, и он хорошо известен в англоязычных странах, но они не исследуются в украинской научной сфере.

Роман «Travels with my aunt» никогда не исследовался в Украине в соответствии с уровнем функционирования в нем комического. Исследование данного предмета привело к заключению, что в романе существует три уровня функционирования комического: на уровне персонажа, комической ситуации и языковых средств выражения комического. Все они взаимосвязаны в романе Грэма Грина «Travels with my aunt».

В этой работе мы структурировали теоретический материал по теме, знания о комическом от Древней Греции до современных европейских исследований. Мы проанализировали роман, в поисках в нем комического и анализируя каждую особенность в отдельности.

Ключевые слова: комическое, Грэм Грин, роман, средства комического, комическая ситуация, комический персонаж.

SUMMARY

Beskromna Anna. Means of Expressing Comic in Graham Greene's Novel *Travels with my Aunt*. – Manuscript.

The thesis for the Masters Degree in Philology, specialty 035 – Philology 035.04 – German languages and literature (translation included) - English. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

The paper is the first systematic study of Graham Greene's novel *Travels with my Aunt*. His works had a really important impact on the European literature in the twentieth century and he is well-known in the English-speaking countries, but they are not researched in Ukrainian scientific sphere.

The novel *Travels with my Aunt* had never been researched in Ukraine according to the levels of comic functioning in it. The research of the given subject has led to the conclusion that there are three levels of comic functioning in the novel: on the level of the character, of the comical situation, and language means of expressing comic. All of them are interconnected in Graham Greene's novel *Travels with my Aunt*.

In this thesis we have structuralized the theoretical material on the topic, the knowledge about comic from Ancient Greece till Modern European studies. We have analyzed the novel searching the comic in it and analyzing each feature separately.

Key words: comic, Graham Greene, novel, comical means, comical situation, comical character.